

Prof.dr Duško Vejnović, redovni profesor Univerziteta u Banjoj Luci, predsjednik Evropskog defendologija centra Banja Luka i glavni i odgovorni urednik naučnih časopisa Defendologija i Sociološki diskurs

ZNANJE POSTAJE OSNOVNA ŽIVOTNA POTREBA

Veoma često u domaćim medijima, kada se raspravlja o privrednim temama, često možemo pročitati ili čuti riječi *znanje i upravljanje znanjem*. U kontekstu tih rasprava sve više se ističe uloga znanja, kao bitna mogućnost u rješavanju problema u privredi današnjice. Slično je i sa naučnim skupovima, na kojima se raspravlja o savremenom menadžmentu, na kojima se rješavaju pitanja opstanka privrednih subjekata u veoma nesigurnom poslovnom okruženju. Uz termin znanje i upravljanje znanjem, često se upotrebljava pojam *intelektualni kapital i poslovna inteligencija*, kao i činjenica da se svijet nalazi na prelazu između informatičkog društva u društvo znanja. U stručnoj literaturi veoma rijetko se definiše pojam znanja, dok se pojam upravljanje znanjem veoma često obrađuje. Jasno nam je da teško možemo reći da je naše društvo u istoj ravni sa svjetskim trendovima, te to ne umanjuje značaj i potrebu da se ne izučavaju i koriste metodologije koje obuhvataju upravljanje znanjem. Pred našim društvom stoji zadatak, da iz nedovoljno apsolvirane industrijske ekonomije uskočimo u zahuktalu ekonomiju znanja, u kojoj informacija predstavlja jedan od najvažnijih resursa, a informatička i komunikaciona tehnologija su osnovne pokretačke sile. Naglašena uloga znanja u novije vrijeme, posljedica je značajnih strukturnih promjena u razvoju ekonomije, koju karakteriše prelazak u savremenu informatičku ekonomiju, čiji glavni resursi nisu materijalna dobra, već njihovo mjesto preuzima ekonomija znanja. U doba industrijske revolucije ljudsko znanje prilagođavalo se radu strojeva, procesima i proizvodima, a glavna uloga znanja bila je u funkciji povećanja produktivnosti ljudskog rada. Velike korporacije masovnom proizvodnjom bile su glavna pokretačka industrijska ekonomija. Politika poslovanja usmjeravala se na povećanje opsega proizvodnje, što je dovelo da danas ponuda znatno premašuje potražnju (prema nekim informacijama i do 30%). Danas, najviše dodatnih vrijednosti u nekom proizvodu proizilazi iz znanja, a ne iz ugrađenih materijala. Posljedica toga je da se sve više prodaje inteligencija, a ne sirovina i materijali. To nas navodi na činjenicu da moramo mijenjati ustaljene načine poslovanja i ponašanja. Prelazak iz industrijske ekonomije u ekonomiju znanja karakteriše nekoliko bitnih koraka: informacija postaje važan resurs, a informacione i komunikacione tehnologije postaju temeljna infrastruktura. Razvojem tih tehnologija dolazi se do znatnog ubrzavanja poslovanja, čime dolazi do skraćivanja proizvodnih i poslovnih ciklusa. Glavni činioci u trgovini postaju kupci, koji pomno biraju proizvode, pa samo najkvalitetniji proizvodi imaju šansu

na tržištu. U tom cilju kompanije permanentno moraju ulagati u svoje zaposlenike, ako žele da stvaraju novo znanje i time poslovni uspjeh. U takvom okruženju, gdje je sirovina ili materijal sve manje važan, a na tržištu se sve više prodaje „inteligencija“, **znanje postaje osnovna životna potreba**. Svjetsko globalno tržište usmjereno je na potražnju, stvaranje i pohranjivanje znanja, pri čemu znanje postaje dio organizacionih procesa i organizacione kulture, pa se može govoriti o upravljanju znanjem, kao jednoj od bitnih poslovnih funkcija. Znanje (Knowledge) su informacije koje imaju vrijednost u interakciji s humanim kapitalom. Znanje možemo definisati kao nematerijalni resurs, koji se sastoji od intuicija, iskustva, vještina i učenja potrebnih za stvaranje novih vrijednosti. Za nabrojano se može reći da predstavlja opšte karakteristike znanja, ali još jedan element igra bitnu ulogu u primjeni i korištenju znanja, a to je ljudska kreativnost koju, u različitim mjerama, posjeduje svaka individua. Znanje možemo podijeliti na: eksplicitno i tiho ili iskustveno znanje. *Eksplicitno znanje* je uobličeno u oblik informacije, koje se lako mogu prenositi, najčešće u obliku knjiga i drugih materijala, a dostupno je u procesu obrazovanja. Suprotno tome, *Tiho ili iskustveno znanje* je povezano sa svakom ličnošću i nosi pečat ličnih uvjerenja, ideja, kreativnosti, unutrašnjih vrijednosti pojedinca i na tim elementima razvijenih vještina svake individue. U slučaju da se koristi, ima veoma visoku vrijednost, veću od eksplicitnog znanja i organizaciji omogućuje konkurentne prednosti, u suprotnom nema vrijednosti. Ujedno, ono i predstavlja razliku između organizacija, koliko „toga“ jedna organizacije posjeduje i koristi u tržišnoj utakmici. Ovaj stav postavlja problem na šta, kako upravljati znanjem u organizaciji, kako zabilježiti iskustveno znanje, ono je dinamično, mijenja se, raste. Razvijanje sposobnosti organizacije da iskustveno znanje učini dostupnim i da ga dijeli unutar svoje strukture, čini funkciju upravljanja znanjem. Sigurno je jedno, zasad ne postoji način kojim se u potpunosti može upravljati znanjem te vrste, no moguće je uz pomoć određenih alata i tehnika da se dio iskustvenog znanja identifikuje i kvantifikuje tako da ono postane dostupno i drugima u organizaciji. Ovaj proces kreira novu kategoriju znanja u organizaciji, implicitno znanje, a karakteristika mu je da je specifično za određenu organizaciju i ne može se preslikati u druge organizacije.

Pored navedene podjele, znanje se, prema materiji, može podijeliti na: činjenično, znanje, proceduralno znanje i znanje za prosuđivanje. *Činjenično znanje* čine podaci i informacije, *proceduralno znanje* predstavljaju tehnike, kao što su algoritamski i heuristički postupci, i koriste se u ekspertnim sistemima ili od strane stručnjaka za rješavanje određenih problema. *Znanje za prosuđivanje* omogućava vrednovanje ograničenja i bitno je za menadžment prilikom procesa planiranja radi postavljanja ostvarivih ciljeva u planovima. Opštepoznato je da je znanje moć u savremenom svijetu.

